

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- **alueellisia rajauksia,**
  - **hehtaariperusteinen varausmaksu**
  - **varausajan lyhentäminen**
  - **varauspäätöksen sisällön tarkentaminen**
  - **varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.**
- Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?

Leppävirran kunnan mielestä varausjärjestelmän muutokset ja täsmentäminen varausmaksulla, alueellisilla rajauksilla ja varausaikaa rajoittamalla ovat hyviä muutoksia uuteen kaivoslakiin. Varausmaksun asettaminen varaajalle on perusteltu. Näin vältetään ylisuurien alueiden varaaminen ja varausalueista tulee rajauksiltaan harkitumpia. Lakiehdotuksessa esitetty hehtaariperusteinen varausmaksu (1€/ha/vuosi) on liian pieni sen tavoiteltuun vaikutukseen nähden. Leppävirran kunta esittää varausmaksuun moninkertaista korotusta, vähintään 100 euroa/ha, ja toiselta vuodelta se kaksinkertaisena

Varausajan lyhentäminen kahdesta vuodesta vuoteen on perusteltua. Lakiluonnoksessa annetaan tästä poikkeamismahdollisuus kaivosviranomaisen päätöksellä. Varausajasta poikkeamisesta ei saa tulla käytäntöä, joten poikkeamispäätöksen edellytykset on määriteltävä nyt esitettyä tiukemmin. Lisäksi varausmaksuun voisi harkita myös porrastusta ylöspäin varausajan jatkuessa poikkeamispäätöksellä kahteen vuoteen.

Lakiehdotuksen mukaan varausalue ei saisi sijaita kaivoslain 7 § ja 9 §:ssä tarkoitetuilla alueilla. Pykäliin 7 ja 9 tulisi lisätä kansallispuistot ja luonnonsuojelualueet.

Kaikki parannukset, jotka lisäävät osallisten tiedonsaantia ja mahdollisuutta ilmaista mielipiteensä ovat kannatettavia, kuten varaajan ilmoitusvelvollisuus varausilmoituksen jättämisestä, malminetsintäluvan haltijan vuosittaiset tiedotustilaisuudet sekä tiedonsaannin vapaa saatavuus viranomaisten järjestelmistä. Vuorovaikutteisuuden lisäämiseksi lakiin tulisi lisätä myös valvovalle kaivosviranomaiselle osallistumisvelvollisuus vuosittaisiin tiedotustilaisuuksiin.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Kaivoslakiluonnoksen ja nykyisten ympäristönsuojelulain ja luonnonsuojelulain suhde ja rajat ovat selvillä. Kaivoslaissa on kerrottava selkeämmin, miten muiden keskeisten lakien määräykset ja veloitteet hakijan on otettava huomioon varauksia, malminetsintä- tai kaivoslupia haettaessa tai tällaisen toiminnan aloittamista suunniteltaessa. Maankäyttö- ja rakennuslain sekä luonnonsuojelulain uudistukset ovat kesken, joissa myös tulee jatkossa huomioida tarkemmin kaivoslain muuttuminen. Uusi kaivoslaki ei voi perustua keskeneräisiin lakivalmisteluihin, vaan malminetsintä- ja kaivosalueisiin tulisi sisällyttää kaivoslaissa kaikki toimintaa rajoittavat asiat.

Kaivoksen ja sen toiminnan luvittaminen edellyttää useita selvitys-, suunnittelu- ja lupamenettelyjä eri tahoilla. Kaivostoiminnan ympäristövaikutusten arvioiminen tehdään arviointimenettelystä annetun lain mukaan ELY- keskuksen ollessa yhteysviranomaisena, ympäristölupakäsittely ympäristönsuojelulain mukaan Aluehallintoviranomaisen toimesta ja kaivoslupa käsitellään Turvallisuus- ja kemikaalivirastossa kaivoslakiin perustuen. Sen Yleiskaavoittaminen tapahtuu kunnassa maankäyttö- ja rakennuslain perusteella. On tärkeää, että eri lainsäädäntöjen soveltamisalojen rajat ovat selkeät ja lupaviranomaisille on turvattu riittävät resurssit. Lupaprosessien aikana lupaviranomaisten tulisi olla yhteistoiminnassa niin, että lupapäätöksissä ei tulisi esimerkiksi ristiriitaisia tai päällekkäisiä lupamääräyksiä.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehdoilla? Millaisilla?

Varsinaisesta malminetsintätoiminnasta tai sen haitallisista vaikutuksista ei ole tullut yhteydenottoja kuntaan. Malminetsintäluvan myöntäminen on herättänyt huolta alueen asukkaissa, maanomistajissa (kiinteistöjen arvon aleneminen ja vaikutus matkailutoiminnan edellytyksiin) ja kunnan edustajissa.

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Leppävirran kunta kannattaa pääosin ehdotusta, että kaivostoiminta perustuu oikeusvaikutteisiin asema- tai yleiskaavoihin. Tämä parantaa kuntien mahdollisuuksia päättää oman alueensa suunnittelusta ja lisää paikallista vaikuttamismahdollisuutta. Kuntakaavojen sisältö-, selvitys- ja vaikutustenarviointivaatimukset ovat myös yleispiirteistä maakuntakaavaa tarkemmat, jolloin kuntakaavoituksen yhteydessä voidaan asiaa tarkastella yksityiskohtaisesti.

Kuntakaavojen rinnalla maakuntakaava osoittaa strategista pitkän aikavälin kehityssuuntaa ja tahtotilaa. Ylikunnallisten kysymysten ja yhteyksien varmistamiseksi kaivoksia koskevat kuntakaavat tulee tehdä tiiviissä yhteistyössä paitsi kuntien kesken, myös maakuntakaavoituksen kanssa. Pohjois-Savon maakuntakaavoissa tullaan edelleen osoittamaan pitkän aikavälin suunnitelmina kaivostoiminnan alueet sekä mineraalipotentialisuus. Vireillä olevassa Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 2. vaiheessa tutkitaan myös nykyistä laajempien alueen erityisominaisuutta kuvaavien mineraalipotentialien alueiden osoittamista GTK:n selvitykseen perustuen.

Pohjois-Savossa on keskusteltu kaivostoiminnan vaikutuksista esimerkiksi vesistöjen virkistysarvoon, kalastukseen sekä matkailuimagoon. Kaivostoiminnan haitalliset vaikutukset ylittävät pahimmillaan paitsi kuntarajat, myös maakuntarajat. Tällöin korostuu maakuntakaavojen rooli laaja-alaisina ja eri toimintoja yhteensovittavina suunnitelmina.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkamisen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

Leppävirran kunta kannattaa vakuussäätelyn lisäämistä kaivosasioissa. Vanhoista, toiminnan lopettaneista kaivoksista on aiheutunut vakavia ja pysyviä ympäristöhaittoja, joiden korjaamisesta ei ole asianmukaisesti vastattu, esim. Särkiniemen kaivos Leppävirralla. Kustannukset ovat jäämässä yhteiskunnan vastuulle.

Tiukempi kaivosten lopettamisen seuranta ja suuremmat vakuudet tuovat toivottavasti pikaisesti muutosta tähän asiantilaan.

Uudistettaessa kaivoslakia tulee varmistua siitä, että kaivosvakuuden ja jätevakuuden taloudellinen taso vastaa ympäristölle ja ihmisille mahdollisesti aiheutuvien haittojen korjaamisen todellista kustannustasoa

Leppävirran kunta esittää, että siirtymäsäännöksellä kaivosten olemassa olevat vakuudet tulee välittömästi asettaa uusien säännösten mukaisiksi.

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- o ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan
- o ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden

Leppävirran kunnan mielestä alkuperäiskansojen oikeudet on huomioitava kaivoslain uudistamisessa.

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Leppävirran kunta toteaa, että kaivostoiminta ja siihen liittyvä vesiosaaminen ja -tutkimus sekä mm. kaivoskoneiden valmistus on merkittävä osa Leppävirran ja koko maakunnan aluetaloutta ja elinkeinotoimintaa.

Kaivostoimintaan liittyvän kokonaisuuden toimintaedellytykset ovat edelleen turvattava. Leppävirralla sijaitsee merkittävää mineraalipotentialisuutta, jonka kestävä hyödyntäminen tulevaisuudessa säilyy mahdollisuutena.

Kaivostoiminnasta ei ~~saisi~~ saa toiminnan aikana tai sen jälkeen olla ihmiselle tai ympäristölle tai muulle elinkeinotoiminnalle merkittävää haittaa. Merkittävä haitta on määriteltävä tarkemmin kaivoslaissa.